

Special અંક | ઓગસ્ટ ૨૦૨૦

વાંસળી અને સુદર્શન-ચક્ર વચ્ચે બેલેન્સ કરીને જીવેલો દેશ

સંપાદકની કલમે

એક એવો ખાસ અંક બનાવવાનું મન થયું, જે ટૂંકો હોય, પણ 'ટચ' હોય, વધુ રસ જગાડે એવો હોય. એવો અંક કે જે વંચાય જાય જલ્દી, પણ અસર લાંબા સમય સુધી છોડીને જાય. 'કૃષ્ણ' અને 'ભારત' – આ બંને વિષય એવા કે જેના પર ઘણું લખાયું અને છતાંય એમાં હજી ક્યાંય તળિયું દેખાય એમ નથી. કૃષ્ણ-જન્માષ્ટમી અને સ્વાતંત્ર્ય-દિન વચ્ચે ત્રણ દિવસનો અંતરાલ હોવાથી આ બંને પર એકસાથે કંઈક નવું કરવાનો વિચાર થયો અને ઓગસ્ટ મહિનાનો રેગ્યુલર અંક થોડો પાછળ ધકેલી આ અંક બનાવી નાખ્યો.

કૃષ્ણના ભક્તો કરતા એના ચાહકો વધુ છે. કૃષ્ણની વાંસલડીના મધુર સ્વર અને એમના જ સુદર્શન-ચક્રના પ્રકોપનો આપણો દેશ સાક્ષી બન્યો છે, ડૂબ્યો છે અને ફરી ઉપર પણ ઉઠ્યો છે. દેશના યુવાઓની ઘડીક 'અહીં તો રહેવા જેવું જ નથી' અને ઘડીક 'અહીં જેવું સારું બીજે ક્યાંય નથી' – આ બંને વિષમધુવોની મથામણ વચ્ચે ક્યાંકને ક્યાંક કેન્દ્રમાં બેલેન્સ કરીને દેશ આગળ વધતો રહ્યો છે.

એક નાની વાતમાં પણ જ્યારે વાત વણસી જતી હોય ત્યારે આ બંને વિષય ભેગા કરવાના વિચાર સમયે એવો વિચાર પણ આવ્યો કે, આનાથી કોઈ ગલત સંદેશો તો નહિ પહોંચે ને? કેમ કે, 'કૃષ્ણ' ફક્ત ભારતના નથી અને 'ભારત' ખાલી કૃષ્ણનું નથી. પણ પછી થયું કે, કૃષ્ણનો 'બધેજ' સ્વીકાર છે અને ભારતમાં 'બધાનો' સ્વીકાર છે. એટલે સાચા કૃષ્ણભક્ત કે સાચા ભારતવાસી, બંનેમાંથી કોઈને પણ આમાં આપત્તિ થાય એમ નથી.

આ અંકમાં ચાર વિભાગ છે: બે વિભાગ કૃષ્ણ પર અને બે વિભાગ ભારત પર. એ તો તમને જોઈને અંદાજ આવી જ જશે. ઓગસ્ટ મહિનાનો અંક પંદરમી ઓગસ્ટે પબ્લિશ થશે. ત્યાં સુધી આ અંકની મજા લઈ લ્યો. વાંચીને આપના પ્રતિભાવો જરૂર જણાવજો.

- યાજ્ઞિક વધાસિયા

કૃષ્ણમય વ્યક્તિઓના કૃષ્ણ-કેન્દ્રિત વિચારો

“શ્રીકૃષ્ણનું વ્યક્તિત્વ જગતના ઐતિહાસિક અને કાલ્પનિક મહાપુરુષોમાં પણ અગ્રસ્થાને વિરાજે તેવું બની રહે છે. એક જ વ્યક્તિમાં આટલા બધા ગુણો! ગુણોની આવી અદ્ભુત વિવિધતા! જાણે ગુણોનું અજાયબધર! આવું તો દુનિયાના બીજા કોઈ ઐતિહાસિક, પૌરાણિક કે કાલ્પનિક પાત્રમાં પણ જોવા નહિ મળી શકે.”

- પાંડુરંગ શાસ્ત્રી આઠવલે

(ભારતીય તત્ત્વચિંતક, આધ્યાત્મિક આગેવાન અને સામાજિક સુધારક)

“દુનિયાના સાહિત્ય-સર્જનમાં ભાગ્યે જ એવું હશે કે એક વ્યક્તિ ના નામ પર બે એકદમ અંતિમ ‘EXTREME’ ઘટનાઓ નોંધાઈ હોય - ચીર પૂરવાની અને ચીર હરવાની/ચોરવાની. બે અંતિમ વચ્ચે ઉભેલો સંતુલનનો લય એટલે ‘કૃષ્ણ’... કૃષ્ણએ મુગટમાં મોરપીંછ લગાવ્યું એ ટીનેજરની નોખી સ્ટાઈલ હોય એમ એમની એક નોખી સ્ટાઈલ, નોખી ફેશન છે. ઘણાબધા રાજાઓ બેઠા હોય અને એમાં એક કૃષ્ણ મોરપીંછથી અલગ તરી આવે.”

- જય વસાવડા

(ગુજરાતી લેખક, વક્તા)

કૃષ્ણમય વ્યક્તિઓના કૃષ્ણ-કેન્દ્રિત વિચારો

“કૃષ્ણ એ ‘ફેસિલિટેટર’ છે, ગીતામાં પણ એમને તો માત્ર દિશા બતાવી છે, અર્જુનને પોતે એ સમજવામાં મદદ માત્ર કરી છે કે એ પોતે એના જીવનમાં આવતી દરેક મુસીબત, સ્પર્ધા અને યુદ્ધ (અંતર કે બાહ્ય) માટે સક્ષમ છે, ને પોતે એ આ બધા કરતા વધુ શક્તિશાળી છે. આપણે સૌએ પણ એ જ શીખવાનું છે. આપણે એક વ્યક્તિ, એક આત્મા તરીકે આપણા જીવનની દરેક મુશ્કેલી અને તકલીફોથી વધારે મજબુત છીએ.”

- ગુરુ ગોપાલદાસ ગૌર
(ભારતીય દાર્શનિક)

“કૃષ્ણ સૌનાં છે, કૃષ્ણ કદી કોઈ એકના હોય જ ના શકે. કેટલા બધા સ્વરૂપ છે એમના. માનો દીકરો જુદો, રાધાનો પ્રેમી જુદો, રુકમણીનો પતિ જુદો અને સત્યભામાનો પતિ પણ જુદો; અર્જુનનો મિત્ર જુદો તો સુદામાનો મિત્ર જુદો અને દ્રૌપદીનો મિત્ર પણ સાવ જુદો. તેઓ કદી કોઈનાં પક્ષે નથી. કૃષ્ણને પ્રેમ કરવો એટલે એકલા પડવાની તૈયારી સાથે કરવો. મને લાગે છે કે એ ખુબ ‘પઝેસીવ’ ઈશ્વર છે. તમે એના પ્રેમમાં પડો એટલે એ તમારી આસપાસનાં લોકોને ખસેડી લે.”

- કાજલ ઓઝા વૈદ્ય
(ગુજરાતી લેખક, વક્તા)

કૃષ્ણમય વ્યક્તિઓના કૃષ્ણ-કેન્દ્રિત વિચારો

“કૃષ્ણનું નામ લોકોના ચિત્તમાં શ્રદ્ધા અને ભક્તિનાં આંદોલનો વહેતાં મૂકે છે. માણસ શ્રદ્ધા વગર તરી નથી શકતો અને અંધશ્રદ્ધા વગર ડૂબી નથી શકતો. કૃષ્ણની ખરી મહાનતા લોકો સમક્ષ જેવા હતા તેવા પ્રગટ થવામાં રહેલી છે. કૃષ્ણ એટલા તો સહજ હતા કે એમની મહાનતા પણ એમની સહજતાથી શોભી ઊઠતી જણાય છે.”

- ગુણવંત શાહ
(ગુજરાતી લેખક, વિવેચક)

“કૃષ્ણથી ઓછા ભરોસાપાત્ર બીજું કોઈ નથી, નાના બાળક જેવો વ્યવહાર; કસમ ખાય, નક્કી કરે, પણ પછી કરે કંઈ બીજું જ; અથવા જે ના કરવાની કસમ ખાધી હોય એ પણ કરે! મને પૂછે કોઈ કે આવા વ્યવહારનું શું સમજવું? - કંઈ જ નહિ! દરેક પળ નવી છે, નવી પળમાં નવી સ્થિતિ, નવા ઉત્તર જોઈએ. જુના વચનો અને કસમો ને વળગી રહેતા તો નવા કેવી રીતે થતા? સમય સાથે કૃષ્ણ જરૂર મુજબ થતાં ગયાં. એમને સમજવું અઘરું છે, એ વિશિષ્ટ છે. પૂર્ણ-અવતાર છે.”

- ઓશો
(ભારતીય ગુરુ, લેખક)

કૃષ્ણમય વ્યક્તિઓના કૃષ્ણ-કેન્દ્રિત વિચારો

“કૃષ્ણ એટલે આકર્ષણ. આ વાંસળી એમને એમ નથી, એનો શ્વાસ અને સુર આપણી પાંસળી જોડે મળવો જોઈએ. કૃષ્ણ વિરાટનો માંડવો છે. રામ જ્યાં ગયા ત્યાં એમની પહેલેથી પ્રતીક્ષા હતી, કૃષ્ણ જ્યાં ગયા પછીથી ત્યાં પ્રતીક્ષા શરુ થાય છે. એ અર્થમાં રામ પ્રતીક્ષાના પર્યાય છે, પણ કૃષ્ણના પર્યાયમાં પ્રતીક્ષા છે.”

- અંકિત ત્રિવેદી

(ગુજરાતી કવિ, લેખક, વક્તા)

“કૃષ્ણ ધાર્મિક વ્યક્તિ નથી, આધ્યાત્મિક વ્યક્તિ છે. કૃષ્ણ રાગ અને વૈરાગ્ય - બંનેને સ્વીકારીને અનાસક્ત બન્યા. કૃષ્ણ સમગ્ર છે, ‘ઇન્ટીગ્રેટેડ’ છે, એટલે પૂર્ણ છે. કૃષ્ણની પૂર્ણતાનો અર્થ એટલો જ છે કે કૃષ્ણની પાસે પોતાનું કોઈ વ્યક્તિત્વ નથી. તે ફક્ત છે, અસ્તિત્વ છે, બસ ખાલી છે, કહો કે દર્પણની જેમ છે. જે એની સામે આવી જાય છે, એ જ એમાં દેખાય છે.”

- સુરેશ દલાલ

(ગુજરાતી સાહિત્યકાર)

કૃષ્ણમય વ્યક્તિઓના કૃષ્ણ-કેન્દ્રિત વિચારો

“કૃષ્ણનું સૌથી મહાન કામ હતું આપણને સૌને રસ્તો બતાવવાનું - આપણી દ્રષ્ટિ અને માનસને વિસ્તારવાનું . એમનું હૃદય કદાચ પહેલું એવું હતું, કે જે સત્ય ને એ જ સ્વરૂપે અને બધે જોઈ શકે એટલું સક્ષમ અને મોટું હતું. કૃષ્ણે બધુ જ કામ કોઈ ‘એટેચમેન્ટ’ વગર કર્યું છે. એ દુનિયામાં હતા, પણ દુનિયાના નહોતા.”

- સ્વામી વિવેકાનંદ

(ભારતીય સંન્યાસી, તત્ત્વચિંતક)

“દાદા ધર્માધિકારી આજે સ્ત્રી-પુરુષ સંબંધોના જે સહુથી વધુ પવિત્ર અને સર્વોચ્ચ શિખરની કલ્પના કરે છે, એનું નામ એમણે ‘BROSTERHOOD’ એવું આપ્યું છે. ‘BROTHER’ અને ‘SISTER’ આ બે શબ્દના સંયોજનથી એમણે આ શબ્દ પ્રયોજ્યો છે. આ શબ્દની વિભાવનાનું મૂળ કદાચ દ્રૌપદી અને કૃષ્ણ વચ્ચેના સખ્યમાં જોઈ શકાય છે. કૃષ્ણ અને દ્રૌપદીને આ વિભાવનાના જનક-જનેતા કહી શકાય.”

- દિનકર જોષી

(ગુજરાતી સાહિત્યકાર)

સ્વાતંત્ર્ય-સેનાનીઓની વિચાર-કણિકાઓ

કોઈ એક વિચાર માટે એક માણસનું મૃત્યુ થઈ શકે. પણ એ માણસના મૃત્યુ પછી પણ એ વિચાર હજારો લોકોમાં જીવે છે. આઝાદી મળતી નથી, એને છીનવી લેવી પડે છે.

- સુભાષચંદ્ર બોઝ

શાંતિ માટે જેટલો વધુ પરસેવો આપણે પાડીશું, એટલો જ ઓછા યુદ્ધમાં જન્મી થઈશું.

- પંડિત વિજ્યાલક્ષ્મી

મેં મારી જિંદગીનો એક પણ દિવસ નિર્રથક બરબાદ કર્યો નથી, એટલે જ મને દિવસ પૂરો થયાનો ક્યારેય અફસોસ થયો નથી.

- વીર સાવરકર

સ્વાતંત્ર્ય-સેનાનીઓની વિચાર-કણિકાઓ

હું કોઈ સમાજની પ્રગતિ, એ સમાજની સ્ત્રીઓએ કરેલી પ્રગતિથી
માપું છું.

- ડૉ. ભીમરાવ આંબેડકર

આ આઝાદીની લડાઈ છે - આવતીકાલ માટે ગઈકાલની
આઝાદી.

- મંગલ પાંડે

નથી જાણ્યું અમારે પંથ શી આફત ખડી છે.
ખબર છે એટલી કે માતની હાકલ પડી છે.

- ઝવેરચંદ મેઘાણી

સ્વાતંત્ર્ય-સેનાનીઓની વિચાર-કણિકાઓ

ડરથી વધુ ખરાબ અને બિહામણું દુનિયામાં કંઈ જ નથી.

- જવાહરલાલ નહેરૂ

ઓછા સંસાધનો કે ઓછું સામર્થ્ય નહિ, પરંતુ કામ કરવાની ઓછી ધગશ એ સમસ્યા છે.

- બાળગંગાધર તિલક

આઝાદીનો કોઈ અર્થ નથી, જો એમાં ભૂલો કરવાની આઝાદી ના હોય. આઝાદીને તોલી નથી શકાતી. આઝાદી જીવન છે. કોઈ જીવનને તોલી શકે ખરું?

- મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી

સ્વાતંત્ર્ય-સેનાનીઓની વિચાર-કણિકાઓ

એકતા વગરનું માનવબળ એ સામર્થ્ય નથી. જો એને એક તાંતણે ગૂંથીને જોડવામાં આવે તો જ એ શક્તિશાળી બને છે.

- સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ

બહેરાઓને સંભળાય એ માટે અવાજ ઉંચો કરવો જ પડે.

- સરદાર ભગતસિંહ

વિમાન હંમેશા જમીન પર સલામત જ હોય છે. પણ જમીન પર રહેવા માટે એ બન્યું નથી. ઉંચાઈઓને આંબવા માટે જિંદગીમાં હંમેશા અર્થપૂર્ણ જોખમ ખેડવા જ પડે છે.

- ચંદ્રશેખર આઝાદ

સ્વાતંત્ર્ય-સેનાનીઓની વિચાર-કણિકાઓ

અમારે પણ શાંતિ જ જોઈએ છે. પણ અન્યાયની વિરુદ્ધનો
યુદ્ધ યુદ્ધથી આવે છે, તો યુદ્ધ પણ બરાબર છે.

- રામપ્રસાદ બિસ્મિલ

દેશ માટેના પ્રેમને કારણે જ મેં ઘણું સહન કર્યું છે.

- અશફકઉલ્લા ખાન

હું મરવા માટે તૈયાર નથી. કારણ કે જીવવા માટે જ સૌથી વધુ
સાહસની જરૂર પડતી હોય છે.

- સરોજિની નાયડુ

સ્વાતંત્ર્ય-સેનાનીઓની વિચાર-કણિકાઓ

આઝાદીની રક્ષા કરવી એ ખાલી સૈનિકોનું કામ નથી. સમગ્ર દેશ
મજબુત થવો જોઈએ.

- લાલબહાદુર શાસ્ત્રી

જો યુદ્ધના ક્ષેત્રમાં પરાજિત થાય અને માર્યા જઈએ, તો પણ
આપણે ચોક્કસ શાશ્વત મહિમા અને મુક્તિ મેળવીશું.

- રાણી લક્ષ્મીબાઈ

આપણા આદર્શો પ્રાપ્ત કરવામાં વાપરેલા આપણા સાધન
આપણા સાધ્ય જેટલા જ શુદ્ધ હોવા જોઈએ.

- ડૉ. રાજેન્દ્રપ્રસાદ

સ્વાતંત્ર્ય-સેનાનીઓની વિચાર-કણિકાઓ

આપણે ફક્ત ત્યારે જ સફળ થઈ શકીએ, જ્યારે આપણે આપણા પ્રયત્નોમાં વિશ્વાસ રાખીએ. રાષ્ટ્રોનું નિર્માણ એમના પોતાના લોકોથી જ થાય છે. આપણે અમુક બાબતોમાં માર્ગદર્શન, સહકાર અને સલાહ લઈ શકીએ, પરંતુ તમામ બાબતોમાં આશ્રય અને વલણ નહિ. આપણે બાળકો નથી, પરંતુ છ હજાર વર્ષનાં શાણપણ સાથેનું પરિપક્વ રાષ્ટ્ર છીએ.

- લાલા લાજપતરાય

આપણે બે વાત શીખવી જોઈએ. એક એ કે, બીજા જે રીતે આપણને જુએ છે, એ રીતે આપણે આપણી જાતને જ જોવી. બીજી વ્યક્તિના મૂલ્યાંકન સમયે આપણે એક આ માપદંડ રાખવો જોઈએ. સાથે- સાથે બીજી વાત એ પણ શીખવી જોઈએ કે, જો આપણે બીજી વ્યક્તિના મંતવ્યોના ડર પ્રમાણે કામ કરીશું, તો જીવનમાં ક્યારેય સફળ નહિ થઈ શકીએ.

- ચક્રવર્તી રાજગોપાલાચારી

ગીતાના જીવનસૂત્રો

અધ્યાય ૨, શ્લોક ૪૭

કર્મણ્યેવાધિકારસ્તે મા ફલેષુ કદાચન।
મા કર્મફલહેતુર્ભૂર્મા તે સઙ્ગોઽસ્ત્વકર્મણિ।।

“તને તારું નિયત કર્તવ્ય-કર્મ કરવાનો અધિકાર છે, પરંતુ તને કર્મનાં ફળો પર અધિકાર નથી. તું પોતાની જાતને કદાપિ પોતાના કર્મોનું કારણ માનીશ નહિ, અને સ્વકર્મ કરવામાં કદી આસક્ત થઈશ નહિ.”

અધ્યાય ૩, શ્લોક ૨૧

યદ્યદાચરતિ શ્રેષ્ઠસ્તત્તદેવેતરો જનઃ।
સ યત્પ્રમાણં કુરુતે લોકસ્તદનુવર્તતે।।

“મહાપુરુષ જે આચરણ કરે છે, તેનું અનુસરણ સામાન્ય મનુષ્યો કરે છે અને ઉદાહરણરૂપ આચરણ દ્વારા તે જે આદર્શ પ્રસ્થાપિત કરે છે, તેનું સમગ્ર જગત અનુસરણ કરે છે.”

ગીતાના જીવનસૂત્રો

અધ્યાય ૨, શ્લોક ૬૨

ધ્યાયતો વિષયાન્પુंसઃ સઙ્ગસ્તેષૂપજાયતે।
સઙ્ગાત્ સંજાયતે કામઃ કામાત્ક્રોધોઽભિજાયતે।।

“ઇન્દ્રિય-વિષયોનું ચિંતન કરવાથી મનુષ્યને તેમાં આસક્તિ થાય છે અને આથી આસક્તિની કામના ઉત્પન્ન થાય છે અને કામમાંથી ક્રોધ ઉદ્ભવે છે.”

અધ્યાય ૨, શ્લોક ૬૩

ક્રોધાદ્ભવતિ સંમોહઃ સંમોહાત્સ્મૃતિવિભ્રમઃ।
સ્મૃતિભ્રંશાદ્ બુદ્ધિનાશો બુદ્ધિનાશાત્પ્રણયતિ।।

“ક્રોધમાંથી મોહ ઉત્પન્ન થાય છે અને મોહથી સ્મરણશક્તિનો વિભ્રમ થાય છે. જ્યારે સ્મરણશક્તિ ભ્રમિત થઈ જાય છે, ત્યારે બુદ્ધિ નષ્ટ થઈ જાય છે અને બુદ્ધિ નષ્ટ થવાથી મનુષ્ય સંસાર-રૂપમાં પુનઃપતન પામે છે.”

ગીતાના જીવનસૂત્રો

અધ્યાય ૨, શ્લોક ૨૩

નૈનં છિન્દન્તિ શસ્ત્રાણિ નૈનં દહતિ પાવકઃ।
ન ચૈનં ક્લેદયન્ત્યાપો ન શોષયતિ મારુતઃ॥

“આ આત્માને કોઈ પણ શસ્ત્રથી છેદી શકાતો નથી, અગ્નિથી બાળી શકાતો નથી, પાણીથી ભીંજવી શકાતો નથી કે પવનથી સૂકવી શકાતો નથી.”

અધ્યાય ૬, શ્લોક ૧૭

યુક્તાહારવિહારસ્ય યુક્તચેષ્ટસ્ય કર્મસુ।
યુક્તસ્વપ્નાવબોધસ્ય યોગો ભવતિ દુઃખહા॥

“જે મનુષ્ય આહાર, વિહાર, નિદ્રા તથા કાર્ય કરવાની આદતોમાં નિયમિત રહે છે, તે યોગાભ્યાસ દ્વારા સર્વ ભૌતિક દુઃખોને નષ્ટ કરી શકે છે

ગીતાના જીવનસૂત્રો

અધ્યાય ૨, શ્લોક ૩૭

હતો વા પ્રાપ્સ્યસિ સ્વર્ગં જિત્વા વા ભોક્ષ્યસે મહીમ્।
તસ્માદુત્તિષ્ઠ કૌન્તેય યુદ્ધાય કૃતનિશ્ચયઃ।।

“હે કુંતીપુત્ર, જો તું યુદ્ધમાં હણાઈ જઈશ તો સ્વર્ગ પ્રાપ્ત કરીશ ,
અથવા જો તું જીતીશ, તો પૃથ્વીના સામ્રાજ્યનું સુખ ભોગવીશ. તેથી,
દૃઢ નિશ્ચયપૂર્વક ઉભો થા અને યુદ્ધ કર.”

અધ્યાય ૩, શ્લોક ૪૨

इन्द्रियाणि पराण्याहुरिन्द्रियेभ्यः परं मनः।
मनसस्तु परा बुद्धिर्यो बुद्धेः परतस्तु सः।

“કર્મેન્દ્રિયો જડ પદાર્થ કરતા ચડિયાતી છે, મન ઇન્દ્રિયો કરતા ઉચ્ચતર
છે, બુદ્ધિ મન કરતા વધારે ઉચ્ચતર છે અને તે (આત્મા) બુદ્ધિથી પણ
વધુ શ્રેષ્ઠતર છે.”

ગીતાના જીવનસૂત્રો

અધ્યાય ૨, શ્લોક ૬૬

નાસ્તિ બુદ્ધિરયુક્તસ્ય ન ચાયુક્તસ્ય ભાવના।
ન ચાભાવયતઃ શાન્તિરશાન્તસ્ય કુતઃ સુખમ્।।

“કૃષ્ણભાવનાપરાયણ થઈને જે મનુષ્ય પરમેશ્વરના સબંધમાં રહેતો નથી, એની બુદ્ધિ દિવ્ય થતી નથી અને ચિત્ત પણ સંયમિત રહેતું નથી, જેના વિના શાંતિની કોઈ શક્યતા રહેતી નથી અને શાંતિ વિના સુખ પણ કેવી રીતે સંભવે?”

અધ્યાય ૨, શ્લોક ૧૪

માત્રાસ્પર્શાસ્તુ કૌન્તેય શીતોષ્ણસુખદુઃખદાઃ।
આગમાપાયિનોઽનિત્યાસ્તાંસ્તિતિક્ષસ્વ ભારત।।

“હે કુંતીપુત્ર, સુખ તથા દુઃખનું ક્ષણિક આવવું અને કાળાંતરે એમનું અદ્રશ્ય થવું, શિયાળા અને ઉનાળાની ઋતુઓના આવવા અને જવા સમાન છે. હે ભરતવંશી, તેઓ ઇન્દ્રિયાનુભૂતિમાંથી જન્મે છે અને મનુષ્યે તેમને અવસ્થ થયા વગર, સહન કરતા અવશ્ય શીખવું જોઈએ.”

વૈશ્વિક લેન્સથી આપણું ભારત

“જો મને એવા સ્થળ વિશે પૂછવામાં આવે કે જ્યાં મનુષ્યે પોતાને પોતાની પસંદગી પ્રમાણે મળેલી કેટલીક ભેટોને સંપૂર્ણ રીતે વિકસિત કરી છે, જીવનની સૌથી મોટી સમસ્યાઓ પર ખૂબ જ ઉંડાણપૂર્વક ચિંતન કર્યું છે અને એના સમાધાનો મેળવ્યા છે; તો મારે ભારત તરફ ઈશારો કરવો જોઈએ. વિશ્વમાં એવું કોઈ પુસ્તક નથી જે ઉપનિષદ જેટલું રોમાંચક, ઉત્તેજક અને પ્રેરણાદાયક હોય.”

- મેક્સ મુલર

(જર્મન ભાષાવિદ અને પ્રાચ્ય વિદ્યા-વિશારદ)

“ભારતમાં વિતાવેલો સમય અસામાન્ય અસર ઉપજાવે છે. તે એક એવા અવરોધક તરીકે કામ કરે છે, જેનાથી બાકીનું વિશ્વ અવાસ્તવિક લાગે છે.”

- તાહિર શાહ

(બ્રિટીશ પત્રકાર અને ડોક્યુમેન્ટરી ફિલ્મમેકર)

વૈશ્વિક લેન્સથી આપણું ભારત

“આપણે ભારતીયોનાં ઘણા ઋણી છીએ. એમણે આપણને એ સમયે ગણતરી કરતા શીખવાડ્યું કે જ્યારે કોઈ જ વૈજ્ઞાનિક સંશોધનો અસ્તિત્વમાં નહોતા.”

- આલ્બર્ટ આઈન્સ્ટાઈન

(મહાન ભૌતિકશાસ્ત્રી અને વિચારક)

“ધર્મની બાબતમાં ભારત જ એકમાત્ર કરોડપતિ છે. આ એક જ ભૂમિ છે, જેને બધા માણસો જોવાની ઇચ્છા ધરાવે છે અને વિશ્વનાં બધા જ દેશોનો પ્રવાસ કરવા છતાં પણ જે નથી મળતું, તે માત્ર ભારતની એક ઝલકમાંથી મળે છે. ભારત એ માણસજાતનું ઉત્પત્તિસ્થાન છે. ભારતની ભૂમિ માણસની બોલીનું જન્મસ્થાન, ઇતિહાસની માતા, મહાનુભાવોની દાદી અને પરંપરાઓની પરદાદી છે. માનવજાતનું સૌથી કિંમતી અને રચનાત્મક દ્રવ્યનો કોષ ભારતમાં છે.”

- માર્ક ટ્વેઇન

(અમેરિકન લેખક)

વૈશ્વિક લેન્સથી આપણું ભારત

“જો આ પૃથ્વી પર એક સ્થાન છે કે જ્યાં સાવ શરૂઆતના જ તબક્કામાં માણસોનાં અસ્તિત્વના સ્વપ્નની શરૂઆત થઈ અને જીવંત મનુષ્યોના બધા સપનાઓને ઘર મળી ગયું, તો તે ‘ભારત’ છે.”

- રોવર રોલેન્ડ
(ફ્રેન્ચ તત્ત્વચિંતક)

“મારા મત મુજબ, ભારત હંમેશાં ‘બધું’ રજૂ કરે છે અને ‘બધાં’નું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે; બધું અહીં છે. તમે અહીં કાચમ રહી શકો છો, અને તમને ક્યારેય એવું નહિ લાગે કે તમે જીવનમાં કશુંક ચૂકી ગયા છો.”

- ક્રિસ માર્ટિન
(બ્રિટિશ પોપ-રોક કલાકાર)

વૈશ્વિક લેન્સથી આપણું ભારત

“ભારત આપણને પરિપક્વ મનની સહનશીલતા અને સૌજન્યતા, સમજણની ભાવના, એકરૂપતા અને બધા મનુષ્યો પ્રત્યે પ્રેમપુર્ણ વ્યવહાર શીખવશે.”

- વિલિયમ જેમ્સ ડ્યુરાન્ટ

(અમેરિકન લેખક, ઇતિહાસવિદ અને તત્ત્વચિંતક)

“અન્ય દેશોમાં, હું પ્રવાસીઓ તરીકે જઈ શકું છું, પરંતુ ભારત, હું યાત્રાળુ તરીકે આવું છું.”

- માર્ટિન લ્યુથર કિંગ જુનિયર

(આફ્રિકન-અમેરિકન મંત્રી અને લોક-કાર્યકર)

વૈશ્વિક લેન્સથી આપણું ભારત

“મેં નોંધ્યું છે કે ભારતમાં લોકો ખુશ હોય છે. જ્યારે ત્યાંથી હું ઘરે પાછી આવી, ત્યારે જોયું કે લોકો પાસે ભૌતિક દ્રષ્ટિએ બધું હતું અને તે ઘણી સુખ-સગવડોથી ઘેરાયેલા હતા, પરંતુ તેઓ ખુશ ન હતા.”

- ગોલ્ડી હોન

(અમેરિકન અભિનેત્રી અને કલાકાર)

“ભારતે 20 સદીઓ સુધી તેની સરહદ પાર એક પણ સૈનિક મોકલ્યા વિના સાંસ્કૃતિક રીતે ચીન પર વિજય મેળવ્યો અને પ્રભુત્વ મેળવ્યું.”

- હુ-શિહ

(ભૂતપૂર્વ ચીની અમેરિકન રાજદૂત)

'પંખ'ની ઉડાનમાં સહભાગી પાંખો

યાજ્ઞિક વઘાસિયા

કેયુર દુધાત

મનોરી શાહ

અનંત ગોહિલ

વિરલ જોશી

હોઝેશ અગવાન

પંખ e-magazine

સ્વકેન્દ્રીથી સમકેન્દ્રી વિશ્વ તરફની ઉડાન

અમારી સાથે
ઉડવાના
આકાશી માર્ગો

pankhemagazine@gmail.com

<http://www.facebook.com/pankhemagazine>

<https://wa.me/916355953355?text=%E0%AA%A8%E0%AA%AE%E0%AA%B8%E0%AB%8D%E0%AA%A4%E0%AB%87>

https://twitter.com/pankh_e_magazine

<https://www.youtube.com/channel/UCakmCpwf4oF2ZICI-YPIVDg>

<https://www.instagram.com/pankhemagazine/>